

9. Сохацька О.М. Біржова справа : підручник / О. М. Сохацька. – Тернопіль : Карт-бланш, 2003. – 602 с.

References

1. Business code of Ukraine *Hospodarskyi kodeks Ukrainy* vid 16.01.2003 year. no 436-IV, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (access date December 28, 2015).
2. Shelenko, D.I. (2003), "Agricultural enterprises in the system of agrarian relations", *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 57-63.
3. Managing commodity and exchange activities *Upravlinnia torhovo-birzhovoiu diialnistiu*, available at: http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/books/_book-778.htm (access date December 28, 2015).
4. Shcherbyna, B.C. (2001), *Hospodarske pravo Ukrainy* [Business law of Ukraine], tutorial, 2nd publishing, corrections and additions, Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine, 384 p.
5. "Legal base and forms of management of trade and stock-exchange", available at: <http://readbookz.com/book/169/5228.html> (access date December 28, 2015).
6. Dehtiarova, O.I. and Kandynska, O. A. (1997), *Birzhova sprava* [Exchange business], Banky i birzhi, Moscow, Russia, 502 p.
7. *Posibnyk z birzhovoi spravy: tovarni uhody, tsinni papery* (1991), [Guidance on exchange business: commercial transactions, securities], translated from engl. M.I.Soroko, A.S.Kamenskoho, Ahropromizdat, MF SP "Aspekt", Moscow, Russia, 251 p.
8. Nazarov, V.R. (1994), *Birzhevoye delo: iz opyta SShA i Yaponii* [Exchange business: from the experience of USA and Japan] Fynyzdat, 160 p.
9. Sokhatska, O.M. (2003), *Birzhova sprava* [Exchange business], textbook, Kart-blansh, Ternopil, Ukraine, 602 p.

Рецензент: д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника" І.Ф. Баланюк

УДК 339.54

Коробкова О.М.,
старший викладач кафедри комерційного
забезпечення транспортних процесів,
здобувач¹
Одеський національний морський університет

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ МИТНИХ ПОСЛУГ

Korobkova O.M.,
senior lecturer of department of maritime commerce,
candidate for a degree
Odessa National Maritime University

ESSENCE AND CLASSIFICATION OF CUSTOMS SERVICES

Постановка проблеми. В умовах глобалізації світової економіки та динамічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності зростає значення послуг, які надаються при переміщенні вантажів через митний кордон України. Від якості та повноти таких послуг залежать термін проходження митних формальностей, фінансові витрати суб'єктів імпортерів та експортерів. Тому питання визначення сутності митних послуг стає актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Базові теоретичні питання, які пов'язані із сутністю митних послуг розглядалися українськими та зарубіжними вченими: Бондаренко І.О. [1], Світлак І.І. [2], Резніковою В.В. [3], Приймаченко Н.М. [4], Ерміловим І.С. [5], Діановою В.Ю. [6] та іншими вченими. Завдяки роботам зазначених авторів існує теоретична база митних послуг, розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення якості митних послуг, проте поза увагою залишилося визначення класифікації митних послуг.

Постановка завдання. Узагальнення і подальший розвиток теоретичних положень щодо економічної сутності митних послуг та здійснення класифікації митних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Індикатором якості та ефективності митного обслуговування міжнародної торгівлі виступає швидкість виконання зовнішньоторговельних угод,

* Науковий керівник: Липинська О.А. – д.е.н., професор

швидкість переміщення товарів через митний кордон України, а також прозорість державного адміністрування зовнішньоекономічної діяльності.

На такі критерії впливають окрім контрагентів зовнішньоторговельної угоди величезна кількість професійних учасників здійснення зовнішньоторговельної угоди: судновласники, перевізники, експедитори, порти, морські агенти, фрахтові брокери, митні брокери та інші.

В галузі митної справи такі послуги здійснюють спеціалізовані компанії, яким згідно з Митним кодексом України надано повноваження на здійснення такої діяльності.

Аналіз нормативно-правової бази у сфері митної справи показує, що в них в основному перераховуються митні послуги, але не розкривається економічна та правова природа митних послуг. Незважаючи на явну орієнтацію положень Митного кодексу України [6] до міжнародних норм, в ньому немає поняття «митна послуга».

Основні поняття у сфері митної справи, що пов'язані з процесом митного контролю, визначені Митним кодексом України. Наведений на рис. 1 взаємозв'язок основних понять, закріплених у Митному кодексі України, демонструє, що основними поняттями у митній сфері, закріпленими в чинному митному кодексі, є: митна справа, митні правила, митний контроль, митна процедура, митне оформлення. Поняття «митна послуга» не визначено, хоча на рівні концепцій і доповідей у Фіскальній службі України цей термін в останні роки активно застосовується.

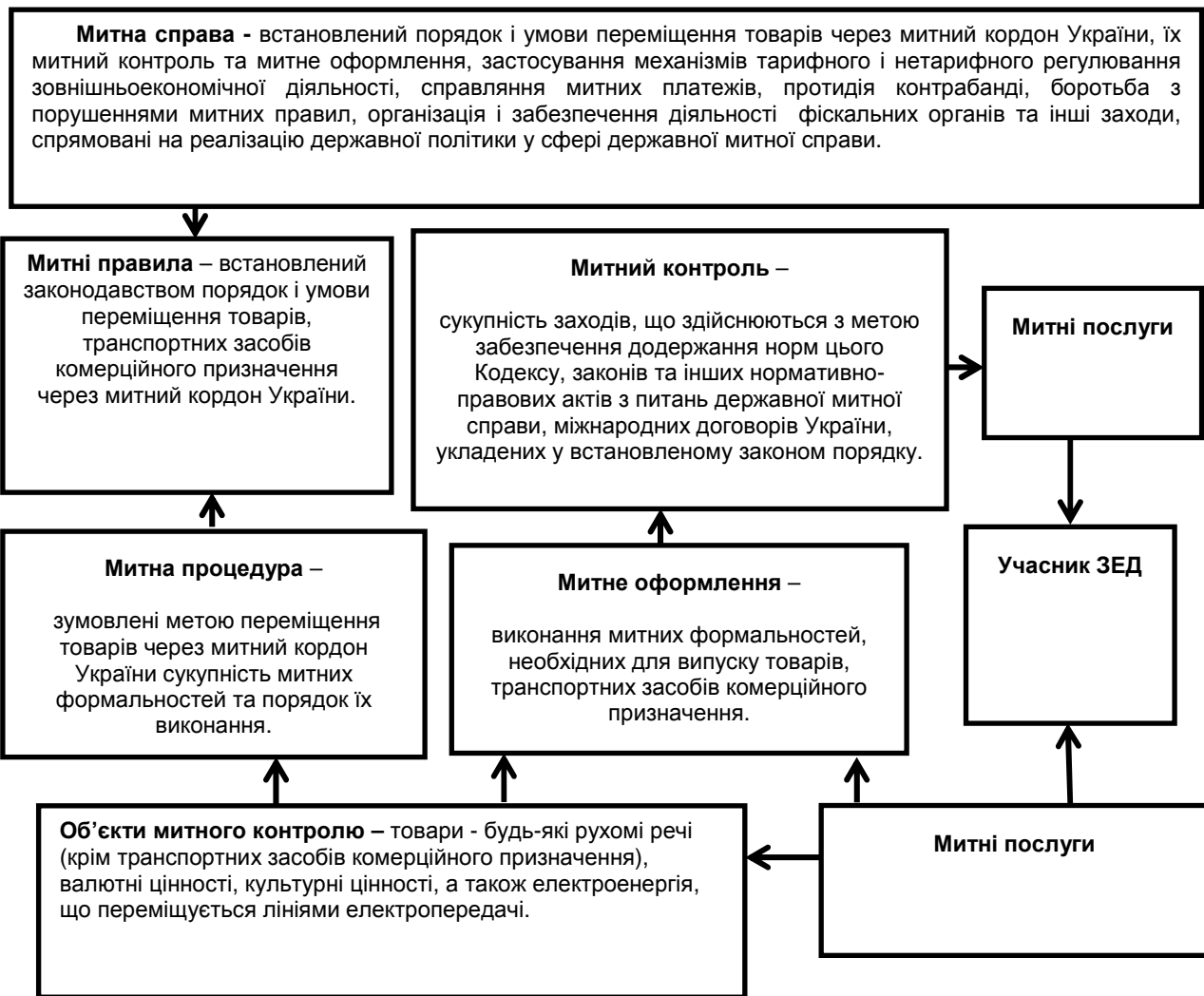

Рис. 1. Взаємозв'язок основних понять, закріплених у МКУ

Джерело: складено автором

Аналізуючи наукові погляди вчених щодо визначення сутності поняття «митна послуга», слід зазначити, що на цей час немає загального підходу щодо визначення даної категорії.

І.О. Бондаренко [1, с. 49] визначає митні послуги, як передбачену законом діяльність митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, а також суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюється з ініціативи фізичних і юридичних осіб, спрямована на реалізацію прав, свобод та законних інтересів у галузі митної діяльності.

І. Світлак вважає, що використання терміну „митні послуги” в значенні „послуги в сфері управління митною справою”, а також в значенні, що запропоновано І. Бондаренко не є абсолютно вдалим, оскільки під митними послугами розуміються як послуги митних органів, так і послуги з професійного митного посередництва, тобто підприємницька діяльність митних брокерів [2, с. 112].

На думку Ермілова І.С., митна послуга - це специфічний вид діяльності, спрямований на сприяння у здійсненні зовнішньоекономічних операцій. Митні послуги ним розглядаються не тільки як державні послуги, а і як специфічний вид діяльності, направленої на сприяння у здійсненні зовнішньоекономічних операцій організаціями митної сфери [3, с. 5].

Діанова В.Ю розглядає поняття «митна послуга» в широкому сенсі, як суспільно - економічне благо у формі митної діяльності: митного регулювання та контролю, та у вузькому розумінні, як дії або послідовність дій, реалізовані спеціальними митними інструментами з метою підвищення споживчої корисності сфери зовнішньоекономічної діяльності для держави та учасників зовнішньоторговельної діяльності [4, с. 149].

Згідно зі ст. 544 Митного кодексу України (МКУ), основним призначенням фіскальних органів є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України, тобто митною діяльністю, особливістю якої є її обов'язковий характер для учасників зовнішньоторговельної діяльності [6].

Отже, узагальнюючи різні наукові думки щодо визначення поняття митної послуги, зробимо висновок, що митні послуги є результатом діяльності фіскальних органів та підприємств у митній сфері, основною метою якої є сприяння проходженню вантажів через митний кордон України.

Ми вважаємо, що можна розглядати цей термін як у широкому, так і у вузькому значенні. У широкому сенсі митна послуга - це економічний продукт, що виникає у процесі виконання митних формальностей.

У вузькому розумінні, митна послуга - це сприяння суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності у здійсненні зовнішньоторговельних операцій навколо митною структурою та фіскальними органами.

При такому розумінні митні послуги можуть бути визначені більш вдало з позиції системного поєднання державної та комерційної складової.

Далі розглянемо структуру митної послуги. Аналізуючи авторські трактування поняття митної послуги, науковці, як правило, поділяють митні послуги на ті, що надаються фіскальними органами та на ті, що надаються особами, які здійснюють посередницьку діяльність у митній сфері.

До послуг, що надаються фіскальними органами слід віднести:

- надання консультацій щодо розміщення товарів у відповідний митний режим, тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в частині митного оформлення товарів;
- класифікація товарів;
- відбір та дослідження зразків товарів у митних лабораторіях;
- надання відомостей з реєстрів митних брокерів;
- виконання митних формальностей;
- здійснення митного оформлення;
- зберігання товарів;
- інші.

Специфічною рисою надання митних послуг фіскальними органами є те, що рівень якості цих послуг визначає рівень розвитку митної справи в країні.

До митних послуг, що надаються навколо митною структурою віднесемо:

- декларування товарів, визначення коду товару за УКТЗД, нарахування митних платежів та ін.;
- зберігання товарів;
- отримання дозвільних документів;
- інші.

Послуги можуть бути класифіковані за різними критеріями.

Необхідність класифікації послуг продиктований потребою поглиблення теоретичних знань, і, що дуже важливо, самою господарською практикою. Фахівці зазвичай звертають увагу на те, що класифікація послуг сприяє вирішенню наступних завдань:

- розвитку і вдосконаленню стандартизації у сфері послуг;
- здійсненню сертифікації послуг з метою забезпечення безпеки життя, здоров'я споживача та охорони навколишнього середовища, запобігання заподіяння шкоди майну споживачів;
- обліку та прогнозуванню реалізації послуг, у тому числі населенню;
- вивченню попиту на послуги;
- актуалізації розвитку виробництва певних видів послуг з урахуванням мінливих соціально-економічних умов;
- обліку надання послуг підприємствами та організаціями різних організаційно-правових форм власності;
- гармонізації національної класифікації послуг з міжнародними класифікаціями [5, с. 123].

Саме тому метою цього дослідження є встановлення критеріїв класифікації митних послуг, що надають можливість найбільш повно відобразити їх систему.

На нашу думку, митні послуги доцільно класифікувати за наступними критеріями:

1) Залежно від суб'єкта, який надає митні послуги:

- державні митні послуги;
- митні послуги приватних підприємств.

У даному випадку Фіскальна служба України надає державні митні послуги. До послуг приватних підприємств віднесемо послуги, що надаються митними брокерами і, власниками митних складів, магазинів безмитної торгівлі, вільних економічних зон, митних комплексів та інших підприємств.

2) За критерієм платності митні послуги поділяються на:

- платні;
- безоплатні.

Платні або безоплатні послуги можуть надаватися як фіскальними органами України, так і приватними підприємствами навколо митної інфраструктури.

Згідно із ст. 247 Митного кодексу України та Наказом Міністерства доходів і зборів України № 804, за виконання митних формальностей фіскальними органами поза місцем розташування фіскальних органів або поза робочим часом, офіційно встановленим для них, із заінтересованих в цьому осіб справляється плата [6; 7].

Усі інші послуги, що надаються фіскальними органами з метою забезпечення вірного застосування митного законодавства України, сприяння зовнішній торгівлі та транзиту, збільшення вантажообігу та пасажиропотоку, виконання митних формальностей, здійснення контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів, зберігання товарів, надання дозволів на здійснення цих видів діяльності, видача сертифікатів уповноваженого економічного оператора - безкоштовні.

Підприємства - митні брокери, власники митних складів, магазинів безмитної торгівлі, вільних економічних зон, митних комплексів та інші підприємства навколо митної інфраструктури надають платні послуги, виключення можуть скласти надання консультацій в галузі митної справи.

3) За характером діяльності митні послуги поділяються на:

- технологічні (переробка вантажів, транспортування, митне оформлення, зберігання вантажів, приймання та пред'явлення вантажів фіскальним органам);
- інформаційні (послуги з консультування);
- сервісні (надання додаткових послуг, пов'язаних із отримання дозвільних документів, відбір зразків);
- організаційні (підготовка документів, організація митного контролю та митного оформлення, видача дозволів на діяльність, контроль за якою здійснює фіскальна служба).

Такі послуги можуть надаватися як фіскальними органами, так і підприємствами навколо митної сфери.

4) За спеціалізацією митні послуги можуть бути:

- однорідними;
- змішаними.

Однорідними можна вважати митні послуги, які надаються у чистому вигляді, наприклад: декларування, інформування, митне оформлення товарів та інші.

Змішаними слід вважати митні послуги, що надаються водночас з іншими послугами, наприклад: митний контроль та зберігання вантажів, митний контроль та логістичні послуги.

5) За ступенем обов'язковості:

- обов'язкові;
- необов'язкові.

До обов'язкових послуг можна віднести митні послуги з боку уповноважених органів фіскальної служби.

Такі адміністративні послуги надаються шляхом реалізації владних повноважень фіскальних органів фізичним та юридичним особам і державі [8, с. 9]. Наприклад: послуги із надання інформації з реєстрів та видачі дозволів на діяльність підприємств, контроль за якою, згідно з митним кодексом України, здійснює фіскальна служба. Послуги із консультування фізичних та юридичних осіб щодо визначення коду товару, застосування методів нетарифного регулювання до товарів, що переміщуються через митний кордон України та інші.

До необов'язкових ознак віднесемо послуги, що надаються як з боку уповноважених фіскальних органів, так і з боку підприємств навколо митної структури за зверненням фізичних або юридичних осіб, відмінних від владно-розпорядчих дій.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, проведено узагальнення наукового визначення економічної сутності поняття митні послуги. Автором запропоноване уточнене тлумачення поняття "митна послуга" з позиції системного поєднання державної та комерційної складової, а саме: митна послуга - це сприяння суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності у здійсненні

зовнішньоторговельних операцій навколо митною структурою та фіскальними органами. Розроблено класифікацію митних послуг.

Література

1. Бондаренко І.О. Послуги в галузі митної справи / І.О. Бондаренко // Митна справа. – 2004. – № 6. – С. 46–52.
2. Світлак І. До питання про послуги в сфері управління митною справою України / Світлак І. // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2006. – Випуск 32. – С. 110-115.
3. Ермилов Игорь Сергеевич. Повышение качества таможенных услуг: автореферат дис. ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Ермилов Игорь Сергеевич. – Саратов, 2011. – 23 с.
4. Дианова В.Ю. Маркетинг таможенных услуг / В.Ю. Дианова, В.В. Макрусев. – М. : РИО РТА, 2005. – 291 с.
5. Восколович Н.А. Экономика платных услуг : учеб. пособие для студентов вузов / Н.А. Восколович. – М. : Юнити-Дана, 2007. – 399 с.
6. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – ст. 552 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
7. Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження порядку справляння плати за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом установленим для них» від 16.12.2013 № 804 / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0011-14>.
8. Мордвін І.А. Адміністративні послуги податкових органів України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / І.А. Мордвін, Нац. авіац. ун-т. – К., 2013. – 20 с.

References

1. Bondarenko, I.O. (2004), "Services in the field of customs affairs", *Mytna sprava*, no. 6, pp. 46–52.
2. Svitlak, I. (2006), "To the question of services in the sphere of customs business in Ukraine", *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, Iss. 32, pp. 110-115.
3. Yermilov, I.S. (2011), "Improving the quality of customs services", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.05, Saratov, Russia, 23 p.
4. Dianova, V.Yu. and Makrusev, V.V. (2005), *Marketing tamozhennykh uslug* [Marketing of customs services], RIO RTA, Moscow, Russia, 291 p.
5. Voskolovich, N.A. (2007), *Ekonomika platnykh uslug* [Economy of paid services], textbook for university students, Yuniti-Dana, Moscow, Russia, 399 p.
6. "Customs Code of Ukraine" from 13 March, 2012, no. 4495-VI, Information of Supreme Council of Ukraine, 2012, no. 44-45, no. 46-47, no. 48, p. 552, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
7. The order of Ministry of income and charges of Ukraine "On approval of procedure for charging carrying out the customs formalities by authorities of income and charges outside the location of the body or outside working hours set for them" from 16.12.2013, no. 804, Official site of the Supreme Council of Ukraine, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0011-14>
8. Mordvin, I.A. (2013), "Administrative services of tax authorities in Ukraine", Thesis abstract of Cand. Sc. (Juridical), 12.00.07, National Aviation University, Kyiv, Ukraine, 20 p.

Рецензент: д.е.н., професор кафедри «КЗТП»
Одеського національного морського університету С.П. Онищенко